

Славетні постаті в історії Ніжинської вищої школи

*До 155 - річчя від дня народження Василя
Григоровича Ляскоронського, українського історика,
археолога, нумізмата і картографа*

*До 150 -річчя від дня народження Володимира
Івановича Савви, історика. випускника Ніжинського
Історико-філологічного інституту*

*До 250 - річчя від дня народження Василя
Григоровича Кукольника, українського наукового і
культурно-освітнього діяча*

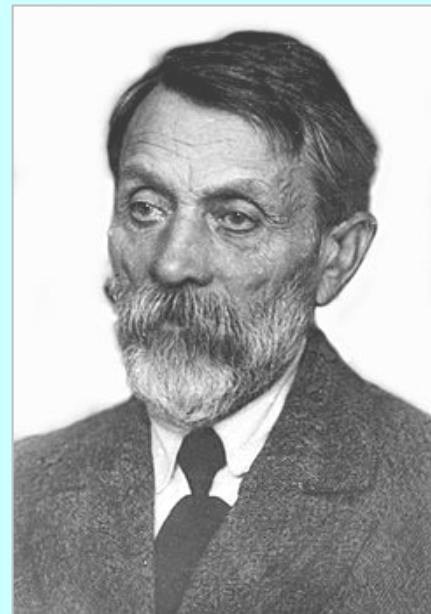
Ніжин 2015

Ляскоронський Василь Григорович

(5. 01.1860 - 1.01.1928) –

*український історик, археолог,
нумізмат, картограф і педагог.*

Ім'я Василя Григоровича Ляскоронського уособлює цілу епоху в історії України. Видатний історик, археолог, нумізмат, етнограф, академік Всеукраїнської Академії наук, приват-доцент Київського і Московського університетів, член багатьох наукових товариств він є репрезентантом своєї доби, яскравим представником української наукової та культурницької інтелігенції другої половини ХІХ - першої третини ХХ ст. З його ім'ям пов'язані дослідження і відкриття унікальних археологічних та нумізматичних скарбів України, поява цілої низки оригінальних наукових праць. Народився 5 січня 1860 року в місті Золотоноші Полтавської губернії (нині Черкаської області) в незаможній дворянській вчительській родині. Його батько Григорій Ляскоронський працював учителем міської школи. Мати з роду Максимовичів, закінчила Ніжинський французький пансіон, викладала приватно. Обстановка в сім'ї великою мірою сприяла розвитку у дітей здібностей до науки. У 1880 р. В. Ляскоронський вступив на історико-філологічний факультет Київського Університету св. Володимира. Наприкінці 80-х років ХІХ Ляскоронський працював домашнім вчителем при російському посольстві у Відні. Як вільний слухач він відвідував лекції в університеті, багато працював у музеях, архівах та бібліотеках Відня, вишукуючи та вивчаючи матеріали, що мали відношення до історії України, зокрема періоду Київської Русі. У 1885 році В. Ляскоронський закінчив університет. 23 травня 1899 року захистив магістерську дисертацію. З 1909 по 1921 рік працював на посаді екстраординарного професора кафедри російської історії Ніжинського історико-філологічного інституту князя Безбородька. Це був значний період в житті й науковій діяльності вченого.

Рекомендаційний список літератури

1. Ляскоронский В. Г. Политические и церковные реформы в Англии при Генрихе II : краткий исторический очерк / В. Г. Ляскоронский. - К. : Типография И. И. Чоколова, 1892. - 24 с.
2. Ляскоронский В. Г. Гильом Левассер-де-Боплан и его историко-географические труды относительно Южной России. I. Описание Украины. II. Карты Украины / В. Г. Ляскоронский. - Киев, 1901.

3. Ляскоронский В. Г. Воспоминания Прокофия Антоновича Подпалова, участника в Дунайском походе 1853-4 г.г. и в Севастопольской обороне : редкая книга / В. Г. Ляскоронский. - Киев : Типография Н.А. Гирич, 1904. - 25 с.
4. Ляскоронский В. Г. О местоположении летописного города Родни : редкая книга / В. Г. Ляскоронский. - СПб. : Сенатская типография, 1904.
5. Ляскоронский В. Г. К вопросу о переяславльских торках : редкая книга / В. Г. Ляскоронский. - СПб. : Сенатская типография, 1905. - 27 с.
6. Ляскоронский В. Г. Памяти Ф. Я. Фортинского : оттиск / В. Г. Ляскоронский. - [б. м.], [б. г.]. - 6 с
7. Ляскоронский В. Г. Русские походы в степи в удельно-вечевое время и поход кн. Витовта на татар в 1399 году : редкая книга / В. Г. Ляскоронский. - СПб. : Сенатская типография, 1907. - 122 с. : карты
9. Ляскоронский В. Г. Северские князья и половцы перед нашествием на Русь монголов / В. Г. Ляскоронский. - Казань : Лито-типография И. Н. Харитоновна, 1913. - 16 с.
10. Ляскоронский В. Г. Причины возвышения Романовых в Русской земле и основные черты их политики : редкая книга / В. Г. Ляскоронский. - Нежин : Типо-лит. насл. В. К. Меленевского, 1915. - 21 с.
11. Ляскоронский В. Г. Главнейшие черты общественно-политической и церковно-религиозной деятельности князя Владимира Святого и его заслуг в отношении Русской земли : Речь, произнесенная профессором на торжественном заседании конференции историко - филологического института кн. Безбородко, 13 декабря 1915 года, по случаю девятьсотлетия со времени кончины князя Владимира Святого / В. Г. Ляскоронский. - Нежин : Типо-Лит. "Печатник" , 1916. - 23 с
12. Ляскоронский В. Г. Паволоцкий полковник Иван Попович (эпизод из времен «Румны») // Киевская старина. – 1889. – №5-6. – С.570-577.
13. Ляскоронский В. Г. Археологические раскопки близ. г. Лубны Полтавской губернии в урочище Лысая Гора // Киевская старина. – 1892. – №11. – С.263-278: рис., планы.
14. Ляскоронский В. Г. О курганах-майданах, находящихся на левой стороне р. Днепр в пределах Полтавской губернии и о связи их с другими подобными сооружениями Южной России: выступление на заседании

Общества 26 января 1893 // Чтения в историческом Обществе Нестора-летописца. – 1893. – Кн.7. – Отд. 1.- Сведения о засед. – С.3.

15. Ляскоронский В. Г. Остатки древнего Лукомльского городища в м. Лукомле Лубенского уезда Полтавской губернии // Киевская старина. – 1893. – №9. – С.426-437.
16. Ляскоронский В. Г. Археологическая находка близ м. Таганки Киевской губернии Каневского уезда: выступл. на засед. О-ва 5 марта 1895 // Чтения в историческом Обществе Нестора-летописца. – 1896. – Кн.10. – Отд. 1.- Сведения о засед. – С.21-24.
17. Ляскоронский В. Г. Данные об атласе Боплана XVII ст.: выступл. на засед. О-ва 15 окт. 1895 // Чтения в историческом Обществе Нестора-летописца. – 1896. – Кн.10. – Отд. 1.- Сведения о засед. – С.37-39.
18. Ляскоронский В. Г. Иностранные карты и атласы XVI-XVII вв., заключающие в себе данные для истории Южной России : выступл. на засед. О-ва 20 окт. 1896 // Чтения в историческом Обществе Нестора-летописца. – 1896. – Кн.11. – Отд. 1.- Сведения о засед. – С.30-33.
19. Ляскоронский В. Г. О гравюре XVII в. Гильоме Гондиусе и его картографических трудах относительно Южной России, произведенных по чертежам и планам Левассера-де-Боплана: излож. докл., прочит. На засед. О-ва 26 нояб. 1895 // Чтения в историческом Обществе Нестора-летописца. – 1896. – Кн.11. – Отд. 1. – Сведения о засед. – С.5-7.
20. Ляскоронский В. Г. Остатки древнего городища в м. Снетине Лубенского уезда Полтавской губернии // Киевская старина. – 1896. – №12. – С.327-336.
21. Ляскоронский В. Г. Иностранные карты и атласы XVI и XVII вв., относящиеся к Южной России // Чтения в историческом Обществе Нестора-летописца. – 1898. – Кн.12. – Отд. 2. – Сведения о засед. – С.97-137.
22. Ляскоронский В. Г. Причины возвышения Романовых в Русской земле и основные черты их политики // Известия историко-филологического института князя Безбородко. – Нежин , 1915. – Том XXX . – С.1-21.
23. Ляскоронский В. Г. Римская монета в пределах Южной Руси, как исторический источник для древнейшего периода русской истории // Известия историко-филологического института князя Безбородко в Нежине. – Нежин , 1919. – Том XXXIII. – С. 1-16.

Критико-біографічна література про В. Г. ЛЯСКОРОНСЬКОГО

1. [Тихомиров И. А.] Рец. на працю В. Г. Ляскоронського "История Переяславской земли с древнейших времен до половины XIII ст." (К., 1897) // Жур. мин-ва нар. просв. – 1898. - №7. – Отд.3. – С.459-466.
2. [К. Х.] Рец. на працю В. Г. Ляскоронського "История Переяславской земли с древнейших времен до половины XIII ст." (К., 1897) // Исторический вестник. – 1898. - №1. –С.375-377.
3. [Антонович В., Голубовский П.] Рец. на працю В. Г. Ляскоронського "История Переяславской земли с древнейших времен до половины XIII ст." (К., 1897) // Киев.унив. изв. – 1899. - №7. –Ч.1. – С.11-14.
4. Корнилович А. Одиннадцатый Археолог. съезд в Киеве // Исторический вестник. – 1899. - №12. –С.1130-1131.
5. Рец. на працю В. Г. Ляскоронського «Иностранные карты и атласы XVI и XVII веков, относящиеся к Южной России» (К., 1898) // Исторический вестник. – 1899. - №1. – С.334.
6. Грушевський М.С. Рец. на книгу В. Ляскоронського "История Переяславской земли с древнейших времен до половины XIII ст." / М.С.Грушевський // Записки НТШ. – Львів, 1898. – Т. 22. Кн. 2. – С. 13-16.
7. [В. К. В.] Рец. на працю В. Ляскоронського «Гильом Левассер-де-Боплан и его историко-географические труды относительно Южной России» (К., 1901) // Киевская старина. – 1902. - №7-8. – Библиогр. – С.76-79.
8. [Бубнов Н., Довнар-Запольский М.] Рец. на працю В. Ляскоронського «Филипп-Август в его отношениях к городам» (К., 1902) // Киевская старина. – 1904. - №1. – Ч.1. – С.1-24.
9. Иконников В. С. Опыт русской историографии: в 2-х т.- К., 1908. – Т.2, Кн.2. Указ. Личных имен. – С.42.
10. Ляскоронский Василий Григорьевич // Брокгауз Ф., Ефрон И. Новый энциклопедический словарь. – Пг., Б.г. – Т.25. – Стб.278.
11. Ляскоронский Василий Григорьевич // Ист.-филол. ин-т, кн.. Безбородко в Нежине, 1901-1912. Преподаватели и воспитанники. – Нежин, 1913. – С.34-37.
12. Ляскоронский Василий Григорьевич // Венгеров С. А. Источники словаря русских писателей. – Пг., 1917. – Т.4. – С. 69.
13. Мельник-Антонович К. Василь Григорович Ляскоронський : (некролог) / К.Мельник-Антонович // Записки історико-філологічного відділу ВУАН. – К. , 1929. – Т. 24. – С. 365 -379.

14. Реєстр (спмсок) наукових праць В. Г. Ляскоронського, що були опубліковані за його життя та ненадрукованих (в рукописах) // Записки історико-філологічного відділу ВУАН. – К., 1929. – Т. 24. – С. 383-387.
15. Василь Григорович Ляскоронський : Портр. // Записки історико-філологічного відділу ВУАН. – К., 1929. – Т. 24. – С. 368 -369.
16. Ляскоронський Василь Григорович // Українська радянська енциклопедія : у 12 т. / Бажан М. П. (голов. ред.) та ін. – 2-ге вид. – К., 1981. – Т.6. – С. 264.
17. Ситник О.М. Василь Григорович Ляскоронський / О.М.Ситник // Український історичний журнал. – 1990. – № 2. – С. 88-99.
18. Ляскоронський Василь (1859-1928) // Енциклопедія українознавства: Словник частина. / Наук. Т-во ім. Т.Шевченка ; голов. ред. В.Кубійович. – К., 1993. – Т. 4. – С. 1402.
19. Костенко І. П. В. Г. Ляскоронський // Полтавський археологічний збірник. Памяті Г.О. Сидоренко (1918-1984). – Полтава, 1993. – С.17-19.
20. Костенко І. П. Професор В. Г. Ляскоронський: обітниця на вірність Україні // Просвіта. – 1994. - №4-5. – С.3.
21. Ляскоронський Василь Григорович // Мезенцева Г.Г. Дослідники археології України : енцикл. слов.-довід. / Ін-т археології НАН України. Черніг. держ. пед. ін-т ім. Т.Г.Шевченка ; [редкол.: В.П.Коваленко (відп. ред.) та ін.] — Чернігів, 1997. — С. 179.
22. Ляскоронський Василь Григорович (1859 -1928) // Гранатович Л. В. Викладачі Ніжинської вищої школи. Бібліографічний покажчик. – Ніжин, 2001. – Ч.1.1820-1920. – С.120-125.
23. Міщук Г. Рукописні документи історика та археолога В.Г. Ляскоронського (1859 - 1928) з фондів Національної бібліотеки України імені В.І. Вернадського як джерело з історії нумізматики / Г. Міщук // Бібліотечний вісник. – 2004. – № 2. – С.27 - 31.
24. Острянюк А. М. Василь Ляскоронський і Ніжинська вища школа / А.М.Острянюк // Література та культура Полісся. Ніжин, 2005. – Вип.30: Культура Полісся та України в історичному, філологічно-мистецькому контексті. – С. 105–111.
25. [В. Г. Ляскоронський] // Самойленко Г. В., Самойленко О. Г. Ніжинська вища школа: сторінки історії. – Ніжин, 2005. – С.145-148.
26. Завальна О. Наукова спадщина видатного українського історика Василя Григоровича Ляскоронського (1859-1928 рр.) у збірці наукового архіву національного музею історії України / О.Завальна // Пам'ять століть. – 2007. – № 1. – С.145-152.

Савва Володимир Іванович

(14.02.1865 - бл. 26.02.1920)

*історик, педагог, випускник Ніжинського
Історико-філологічного інституту.*

Савва В.І. член Московського археологічного товариства (1906), Історичного товариства Несторалітописця (1907), Історико-філологічного товариства при Історико-філологічному інституті князя Безбородька в Ніжині (1907). Народився 14 лютого 1865 року в м. Кишинів. Освіту здобув у 1-й Кишинівській гімназії та Ніжинському історико-філологічному інституті князя Безбородька. Від 1888 викладав історію в Харківській жіночій гімназії Оболенської, від 1895 – приватдоцент Харківського університету. Водночас викладав історію в Харківському інституті шляхетних дівчат. 1902 захистив магістерську дисертацію на тему: «Московські царі і візантійські василевси». 1905-1909 - професор Ніжинського історико-філологічного інституту кн. Безбородька. Від 1909 - приват-доцент Харківського університету.

Досліджував історію Росії 15-18 ст., Лівобережної та Слобідської України 17-19 ст., брав участь в історико-краєзнавчому русі та поширенні історичних знань.

Рекомендаційний список літератури

1. Савва В. И.

По вопросу о влиянии Византии на образование идеи царской власти московских государей (в ответ на рец. проф. П. Н. Буцинского) : редкая книга / В. И. Савва. - Х. : Паровая Типо-Литография М. Зильберберг и С-вья, 1903. - 21 с.

2. Савва В. И.

Кузмищев П. Ф., корреспондент В. И. Даля : редкая книга / В. И. Савва. - К. : Типография Т. Г. Мейнандера, 1908. - 45 с.

3. Савва В. И.

Арзамасские и Барминские будные станы: Приходо-расходные и сметные книги 1679-1680 гг. : Издание Императорского Общества и Древностей Российских при Московском Университете / В. Савва. - М. : Штаб Московского военного Округа, 1908. - 69 с.

4. Савва В. И.

Из Слободской-украинской старины конца XVIII в. : (Заметки и материалы) / В. Савва. - Нежин : Типо-Лит. насл. В. К. Меленевского, 1906. - 40 с.

5. **Савва В. И.**
Материалы из архива Нежинских греческих братства и магистрата / В. Савва. - Нежин, 1908.
6. **Савва В. И.**
Материалы из архива нежинских греческих братства и магистрата : редкая книга. Вып. 1 / В. Савва. - Нежин : Типо-лит. насл. В. К. Меленевского, 1908. - 53 с.
7. **Савва В. И.**
О времени и месте крещения русской великой княгини Ольги : Опыт историко-критического разбора / В. Савва. - Х. : Типография К. П. Счасни, 1890. - 28 с.
8. **Савва В. И.**
Откуда двуглавый орел на деньгах Тверского вел. кн. Михаила Борисовича? : / В. Савва. - [б. м.], [б. г.]. - 6 с.
9. **Савва В. И.**
По вопросу о влиянии на образование идеи царской власти московских государей (в ответ на рецензию проф. П. Н. Буцинского) : / В. Савва. - Х. : Паровая Типо-Литография М. Зильберберг и С-вья, 1903. - 22 с.
10. **Савва В. И.**
Арзамасские и Барминские будни станы : Приходо-расходные и сметные книги 1679-1680 гг. / В. И. Савва ; Императорское Общество Истории и Древности Российских при Московском Университете. - М. : Типография Штаба Московского военного Округа, 1908. - 69 с.
11. **Савва В. И.**
Из дневника массонов 1775-1776 гг. / В. И. Савва ; Императорское Общество Истории и Древности Российских при Московском Университете. - М. : Синодальная Типография, 1909. - 16 с.
12. **Савва В. И.**
К истории о вольнодумстве в гимназии высших наук кн. Безбородко : / В. И. Савва. - Х. : Печатное дело, 1908. - 19 с.
13. **Савва В. И.**
Московские цари и Византийские Василевсы : К вопросу о влиянии Византии на образование идеи царской власти московских государей / В. И. Савва. - Х. : Типография М. Зильберберга, 1901. - 400 с.
14. **Савва В. И.**
Об одном из списков жития патриарха Никона : оттиск / В. И. Савва. - [б. м.], [б. г.]. - 9 с.
15. **Савва В. И.**
По вопросу о влиянии Византии на образование идеи царской власти московских государей (в ответ на рец. проф. П. Н. Буцинского) : / В. И. Савва. - Х. : Паровая Типо-Литография М. Зильберберг и С-вья, 1903. - 21 с .

Кукольник Василь Григорович

(30.01.1765-18.02.1821)

***український науковий і культурно-освітній діяч,
правознавець, учений-енциклопедист.***

"За короткий час свого правління він встиг показати всією своєю діяльністю, що бажав і вмів дати фундаментальне спрямування освіті юнацтва"
Редькін П. Г.

Кукольник Василь Григорович – український правознавець, вчений-енциклопедист, педагог, доктор вільних мистецтв, філософії і права. Народився 30 січня 1765 року у місті Мукачеве Закарпатської області. Походив із давнього українського шляхетського роду. Отримав ґрунтовні знання в кращих австрійських вищих навчальних закладах. У 1787 році закінчив Львівський університет. Згодом поглиблював освіту у Віденському університеті. В 1803 році був запрошений на службу в Росію. Викладав у Петербурзькому педагогічному інституті фізику, хімію, технологію, агрономію і водночас у 1805-1816 рр. читав римське право у Вищому училищі правознавства. Неодноразово назначався директором інституту. В. Г. Кукольник був автором перших у Російській імперії підручників з римського та російського цивільного права. В 1819 одержав призначення на посаду директора новостворюваної Гімназії вищих наук князя Безбородька в м. Ніжині. Переїхав в Україну в 1820 р. В. Г. Кукольник доклав багато зусиль до остаточної розробки Статуту Ніжинської Гімназії вищих наук, самої системи освіти й виховання. У період становлення гімназії В. Г. Кукольник викладав майже всі предмети, передбачені навчальним планом. Незважаючи на короткий період праці в Ніжині, він залишив добрі згадки про себе.

Рекомендаційний список літератури

1. Кукольник В. Курс хозяйственных сведений. – СПб., 1805.
2. Кукольник В. Начальныя основания сельскаго домоводства. Издано Главным Правлением Училищ, для употребления в учебных заведениях Российской Империи. – СПб., 1810.
3. Кукольник В. Начальныя основания римскаго гражданскаго права, для руководства в преподавании онаго на публичных курсах. – СПб., 1810.

4. Кукольник В. Начальныя основания Российскаго Частнаго Гражданскаго Права, для руководства к преподаванію онаго на публичных курсах. – СПб., 1813.
5. Кукольник В. Частное Гражданское Право. Две части. Часть I. Изложение законов по предметам частного гражданского права, лицам, вещам и деяніям. Часть II. Обряд гражданского судебного делопроизводства. - СПб, 1815 - 1816.
6. Кукольник, Василий. Начальныя основанія сельскаго домоводства. – СПб., 1816.
7. Экономический журнал, издаваемый Василием Кукольниковом. Три части. (СПб, 1807).
8. Кукольник, В.Г. Руководство к преподаванію римскаго права: [В 2 т.]. Василия Кукольника. — Спб.: Тип. Департ. нар. просвещения, 1821; 25 см.
Т. 1: Обзорение истории римскаго законодательства и права. — 137 с.
Т. 2: Начальныя основания римскаго права. — С. 138–358.
9. Кукольник, В. Г. Российское частное гражданское право. Часть 1 / В. Г. Кукольник. // Антологія української юридичної думки [Текст] : в 6-ти т. - К., 2002 - 2004. - Т. 6. Цивільне право. - С .51-66.

Про Кукольника Василя Григоровича

1. Кукольник, Василий Григорьевич // Энциклопедический словарь Брокгауза и Ефрона: В 86 томах — СПб., 1890—1907. – Т. 82 , 4 доп.
2. Н. В. Кукольник В.Г. Кукольник // Гимназия высших наук и Лицей кн. Безбородко. – Отд.1. Директоры. — СПб., 1881. — С. 181-189.
3. Костенко І. Перший директор // Ніжинський вісник. – 1992. – 5 серп.
4. Михальский Е. Н. В. Г. Кукольник и его роль в становлении Гимназии высших наук кн. Безбородько // Література та культура Полісся. – Ніжин, 1995. – Вип. 6. – С.1-22.
5. Кукольник В. Г. // Викладачі Ніжинської вищої школи. Біобібліографічний покажчик, Ч. 1. 1820-1920. – Ніжин, 1998. – С.101-102.
6. Касяненко Ю. Я. Кукольник Василь Григорович // Юридична енциклопедія. – К., 2001. –Т.3.
7. Усенко І. Б. Кукольник Василь Григорович : [біографічна довідка] // Антологія української юридичної думки в 6-ти том.. – К., 2003. – Т.6. – С.47-50.
8. [Кукольник В. Г.] // Самойленко Г. В., Самойленко О. Г. Ніжинська вища школа: сторінки історії. – Ніжин, 2005. – С.17-20.